

LUNDS
UNIVERSITET

GNVK22

VT23

Kandidatuppsats 15 hp

Genusvetenskapliga institutionen

Lunds universitet

Handledare: Ellen Suneson

Skadlig omtanke

*En kritisk diskursanalys av Uppdrag
gransknings "Tranståget och tonårsflickorna"*

Rebecka Lidberg Rosenlind

Abstract

This essay examines the documentary “Tranståget och Tonårsflickorna”, produced as part of the series Uppdrag granskning, a Swedish television program focused on investigative journalism. This study makes use of a critical discourse methodology with a Foucauldian and feminist starting point, adapted to audiovisual materials with inspiration from Gillian Rose’s methodological discussions. The study's theoretical approach consists of a combination of Judith Butler’s and Jack Halberstam’s theories about the heterosexual matrix and its effects on young queer subjects, Stuart Hall's theory about stereotyping representation, Frances Bonners theory about documentaries and its discursive power and Paul Hindemith theory about music as an emotionally communicative form of media.

The essays analysis of “Tranståget och Tonårsflickorna” presents examples of stereotyping representations of young trans people and detransitioners as suffering, and illegitimizing representation of trans identity. It also shows examples of representations of trans healthcare, especially in Sweden, as dangerous and careless. One could claim that these representations are part of an argumentative technique that urges for more critique to protect trans folks, but this essay argues that the representational practices in the documentary become destructive in their stereotyping, reducing and sensationalizing qualities, especially since they are communicated through such a discursively powerful form of media as a documentary in the series Uppdrag granskning.

Keywords: “Tranståget och tonårsflickorna”, Uppdrag granskning, trans people in media, theory of representation, queer theory

Nyckelord: “Tranståget och tonårsflickorna”, Uppdrag granskning, transpersoner i media, representationsteori, queerteori

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och forskningsfrågor	4
1.3 Forskningsfältet	4
2. Metod och teori	10
2.1 Material och urval	10
2.2 Metodologi och metod	11
2.3 Teori	13
2.4 Etiska överväganden	17
3. Analys	18
3.1 Lidandets och orons audiovisualitet	18
3.2 Trender och transidentitet	21
3.3 Ensidig och bristfällig transrepresentation	24
3.4 Programledarens och föräldrarnas oro och skepticism	25
3.5 Dikotomiseringen av svensk och internationell transvård för unga	28
4. Avslutande diskussion	30
4.1 Slutsatser	30
4.2 Reflektion och framtida forskning	31
5. Referenslista	33

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Den svenska transvården har under de senaste åren varit föremål för en utbredd debatt. Kritik av transvården har bland annat formulerats av den ideella organisationen Transgender Europes kartläggning av transpersoners situation i Europa från 2022, som rankade den svenska transvården väsentligt lägre än många andra europeiska länder, i synnerhet på grund av dess långa väntetider och bristande tillgänglighet (Folkbladet, 2022). Parallellt har den svenska transvården kritiserats för att vara *för* tillgänglig, i synnerhet för unga transpersoner. Ett exempel på den sistnämnda typen av kritik återfinns i “Tranståget och Tonårsflickorna”, ett avsnitt från den SVT:s dokumentärserie Uppdrag Granskning som sändes i april 2019 (Uppdrag granskning 2019). Dokumentären kritiserade transvården för unga, och menade att den agerade på bristfälligt forskningsunderlag och hade en alltför öppen inställning till ingrepp och behandlingar för barn och unga med könsdysfori (Uppdrag Granskning 2019).

Dokumentären blev både kritiserad och respekterad. Amnesty menade att dokumentären gav en väldigt ensidig och sensationell bild av den svenska transvården istället för att nyanserat kritisera den (Amnesty). Samtidigt tog regeringen dokumentärernas kritik av transvården och dess underlag på allvar, och gav flera myndigheter uppgiften att utreda kunskapsläget, bland annat Socialstyrelsen (SVT Nyheter 2022). Det går även att se att “Transtågets” uppföljare “Tranståget del 2” från oktober 2019 och den tredje delen “Transbarnen” som sändes år 2021, var del av den processen som resulterade i att Socialstyrelsen ändrade sina rekommendationer och sitt kunskapsstöd vad gällande transvård för minderåriga, vilket bland annat innebar att stopphormoner nu bara rekommenderades att ges i undantagsfall (SVT Nyheter 2022).

“Tranståget och tonårsflickorna” har alltså orsakat varierande och starka reaktioner i debattlandskapet i Sverige kring transvård för unga personer med könsdysfori, vilket gör det till ett forskningsmässigt intressant och relevant material. Därför ämnar denna uppsatsen att utbena och kritiskt analysera representationer i “Tranståget och tonårsflickorna”, för att ge en djupare förståelse för hur representationerna i dokumentären begripliggör transvården och transpersoners behov.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

1.2.1 Syfte

Genom att analysera hur “Tranståget och tonårsflickorna” begripliggör transvården och transpersoners behov, är syftet med den här uppsatsen att nyansera den viktiga och aktuella debatten om transvården för unga, från ett feministiskt forskningsperspektiv. Detta blir i synnerhet viktigt i dagens debattklimat där unga transpersoner och deras rätt till könsbekräftande vård ifrågasätts.

1.2.2 Forskningsfrågor

- Vilka representationer angående transvården och transpersoner går att finna i dokumentären “Tranståget och tonårsflickorna” genom en diskursanalytisk metod?
- Hur begripliggör dessa representationer transpersoner, deras behov och transvården?
- Hur kan dessa representationer analyseras utifrån teorier kring den heterosexuella matrisen, stereotypisering, dokumentärens diskursiva makt och audiovisuallitet?

1.3 Forskningsfältet

Nu vidare till en situering av uppsatsen i olika relevanta forskningsfält. Denna uppsatsen tar avstamp i främst två forskningsfält: tidigare forskning om dokumentärer som bearbetar transerfarenhet samt tidigare forskning om representationer av transpersoner i media.

Uppsatsen bygger vidare på både internationella och nationella studier inom båda dessa forskningsfält. Vad gäller den senare av forskningsfälten, utgår jag i synnerhet från tidigare forskning om “Tranståget och Tonårsflickorna” samt Uppdrag granskning. Alla dessa forskningsfält bearbetar liknande teman och material som i denna uppsats, vad gällande transerfarenhet och hur den representeras i media samt dokumentärfilmers position i samhället och i medielandskapet. Därför blir det relevant att översiktligt presentera exempel på forskningsarbeten inom fälten och understryka denna studiens relevans och originalitet i förhållande till redan existerande forskning.

1.3.1 Dokumentäranalys och transerfarenhet

Dokumentäranalys av material som har för avsikt att representera transpersoner och deras livssituation är en relativt smal forskningstradition, och tidigare forskning via tillgängliga sökmetoder är begränsade. Några exempel på funna verk inom genren redogörs för nedan.

En central text inom forskningstraditionen är filosofen och queerteoretikern Judith Butlers analys av dokumentären “Paris is Burning” i *Bodies that matter* (1996). “Paris is Burning” är en dokumentär från 1991, gjord av Jennie Livingston, som följer dragcommunityn i 1980-talets Harlem (Livingston 1991). Butler menar att dokumentären visar på den subversiva begränsningarna och möjligheterna i queert parodierande och uppträdande av standardiserade normer kring kön och könsuttryck (Butler 1996, s. 84-85). Butler refererar till resonemanget kring drag i hans verk “Gender trouble” (1990), som många läsare förstod som förankrade i idén om att drag och queer performancekonst var subversivt i sig själv, och poängterar att det inte är givet att drag får emancipatoriska och subversiva följder, illustrerat av ödet som mötte transkvinnan och dragartisten Venus, som mördades på grund av sin identitet i “Paris Is burning” (Butler 1996, s. 84-85).

En annan central text är queerteoretikern Robert McRuer och litteraturvetaren Micheal Bérubés analys av dokumentären “The Transformation” i *Crip Theory* (2006). “The Transformation” handlar om en detransitionerad individ som går från att leva öppet som transkvinnor i New York till att återgå till ett konservativt och kristet familjeliv som man i Dallas (Aikin & Aparicio 1996). Dokumentären diskuteras och analyseras i boken, utifrån ett kritiskt perspektiv gentemot rehabiliteringsnarrativ i dokumentationer av queera erfarenheter, i synnerhet rehabiliteringsnarrativ kring HIV/AIDS (McRuer & Bérubé 2006, s. 104-105, s. 116-131). Författarna menar att dokumentären deltar i skapandet av narrativ att queera människor kan rehabiliteras från de tillstånd av funktionsvariation, t.ex infektioner till följd av HIV/AIDS, som ett öppet queert liv “innebär”, och att deras liv enbart anses sörjbara när denna rehabilitering genomförts (McRuer & Bérubé 2006, s. 104-105, s. 116-131). Robert McRuer och Micheal Bérubé har i samma verk även analyserat “Paris is Burning”, men från en annan vinkel än Butler. Författarna menar att dokumentären bitvis använder sig av en antropologiskt exotifierande blick gentemot dess subjekt, någonting som kritiseras formatmässigt (McRuer & Bérubé 2006, s. 50).

“Against a Single Story: Diverse Trans Narratives in Autobiographical Documentary Film” av genusvetaren Sarah Ray Rondot är en artikel som undersöker subversiva och varierande narrativ i autobiografiska dokumentärer om transerfarenheter, utifrån en dokumentäranalytisk utgångspunkt (Rondot 2019, s. 89-90). Författaren undersöker dokumentärmaterial som representerar transerfarenheter som en levd individuell verklighet, som får existera och representeras utan att behöva legitimeras eller rationaliseras (Rondot 2019, s. 89-90). Detta

för att oppositionera sig till en sensationaliserad, förenklad och patologiserad representation av transpersoner i dokumentärmaterial (Rondot 2019, s. 89-90). Ett annat exempel på tidigare forskning inom denna traditionen är “Being Mala Mala : Documentary Film and the Cultural Politics Of Puerto Rican Drag and Trans Identities” av genusvetaren Lawrence La Fountain-Stokes (Fountain-Stokes 2019, s. 3-4), som undersöker och kritiskt analyserar representationer av puertoricanska transpersoner och dragperformers i dokumentären “Mala Mala” och dess intertextuella förbindelser, b.la utifrån Gayle Rubins teorier om radikal sexualitet (Fountain-Stokes 2019, s. 3-4, s.16). Dokumentären upplyfts av artikelns författare för att ta upp varierande frågor relevanta för den undersökta gruppen (LGBTQ+ synlighet i samhället och kampen för rättigheter t.ex) men kritiserar för sin bristfälliga representation av transmaskulina och olika etniciteter (Fountain-Stokes 2019, s. 3-4, s.16)

Ovanstående exempel på dokumentäranalyser liknar min i avseende att de vill undersöka representationer av transpersoner, vissa utifrån queerteoretiska utgångspunkter. Men samtliga av ovanstående exempel har inriktat sig på att analysera material som ämnar att representera transerfarenheter inifrån communityt, vilket jag anser vara relevant. Men jag ser även ett behov av mer dokumentäranalyser av material som undersöker transpersoner “utifrån”, alltså genom att intervjua vården och anhöriga till transpersoner exempelvis, som i “Tranståget och tonårsflickorna”. Analysen av mitt material kan alltså ses som ett bidrag till förståelsen av olika typer av representationer av transpersoner i dokumentärmaterial.

1.3.2 Representationer av transpersoner i media

Analyser av mediarepresentation av unga transpersoner, inte bara i dokumentärmaterial utan även andra mediala format såsom nyhetsmedia och reality-TV, är även ett relevant forskningsområde för denna uppsatsen. Exempel på en artikel inom detta fält är “Transitioning Together: Negotiating Transgender Subjectivity with Family and Other Trans People on Reality Television” av medievetaren Minjie Li (2021), som genom en diskursanalys försöker förstå den relationella förhandlingsprocessen mellan transpersoner, personer i deras community och deras anhöriga och hur detta skapar transsubjektiviteter i reality-TV (Li 2021, s. 496-497). Artikelns kommer fram till att representationen av transpersoner i de studerade realityprogrammen följer vita, cisnormativa och heterosexuella normer, samtidigt som visandet av förhandlingsprocesser och diskussioner b.la mellan olika transpersoner i programmen synliggjorde en större mångfald av transsubjektiviteter (Li 2021, s. 496-497).

Artikeln “Representations of Trans People in Swedish Newspapers” av sociologen Mathilda Åkerman är även relevant, då den undersöker diskursiva representationer av transpersoner i svenska nyhetstidningar under perioden 2000-2017 genom en kritisk diskursanalys (Åkerman 2018, s. 1319-1321). Författaren kommer fram till att artiklarna på olika sätt upprätthöll heteronormativa antaganden och tvåkönsbinaritet och att transerfarenheter i vissa representationer trivialiserades, förenklades och patologiserades, samtidigt som transerfarenhet i andra representationer upplyftes i syftet att stärka transpersoners identitet (Åkerman 2018, s. 1319-1321).

Även artikeln “Irreducible Damage: The Affective Drift of Race, Gender, and Disability in Anti-Trans Rhetorics” av retorikprofessorn V. Jo Hsu är relevant, då den, genom en retorikanalys, undersöker den sociala paniken kring unga transpersoner och hur den manifesterats i anti-trans inriktade mediala uttryck (Hsu 2022, s. 62-64). Artikeln kommer fram till att de undersökta mediala kanalerna som uttrycker oro för unga transpersoner använder andra sociala maktverktyg för att främja transfobiska argument (Hsu 2022, s. 62-64). Författaren menar att stigmatiseringen av mental ohälsa, avhumaniseringen av rasifierade och transpersoner samt viljan att kontrollera ciskvinnors kroppar sammanstrålar intersektionellt till den sociala paniken kring unga transpersoner (Hsu 2022, s. 62-64). En liknande artikel är “Trans young people and the media: transnormativity, agency, and social change” av psykologivetaren Damien W. Riggs och mediavetaren Joanna McIntyre (2022), som gör en kommentar på skiftande mediarepresentation av unga transpersoner som dels ger gruppen mer autonomi och dels negativt representerar deras livssituationer genom att sensationalisera och patologisera den (Riggs & McIntyre 2022, s. 461-466). Författarna propagerar för att det finns ett behov av att fokusera på hur unga transpersoner motstår negativa representationer i media samt vikten av att vuxna cispersoner aktivt stöttar kampen för unga transpersoners inflytande i hur de representeras i media (Riggs & McIntyre 2022, s. 461-466).

Ovanstående artiklar undersöker representationer av transpersoner i varierande format och genom olika metoder, men har alla gemensamt att de vill förstå och kritiskt analysera olika typer representationer av transpersoner i mediala uttryck. Jag har för avsikt att i denna uppsatsen bygga vidare på denna tradition genom att undersöka och göra en diskursanalytisk närläsning av representationerna i ett medialt verk som fått stort genomslag i ett svenskt

kontext, utifrån inte bara textuella utan även audiovisuella representationer, något jag ser ett forskningsmässigt behov av.

1.3.3 “Tranståget och tonårsflickorna” och Uppdrag granskning

Det blir även relevant att redogöra för tidigare forskning som gjorts kring mitt material, alltså dokumentären “Tranståget och tonårsflickorna”. Tre relevanta kandidatuppsatser hittades genom min sökmetod, och trots att de inte är producerade och skrivna av verksamma forskare anser jag att de är relevanta, då deras resultat kan likna denna uppsatsen vilket skapar ett behov att motivera hur denna uppsatsen bygger vidare på funna resultat. Den första kandidatuppsatsen, “Livsnödvärdigt eller livsförstörande”? En diskursanalys av mediedebatten angående könsbekräftande vård för barn och unga” av Julia Höijer, är en diskursanalys av 20 opinionsbaserade artiklar i svensk media som diskuterar vård för unga transpersoner, som gjorts inom institutionen för socialt arbete (Höijer 2021, s. 1-3). Artikeln kommer fram till att föräldrar och medicinska professionella ofta får lyfta sin åsikt kring unga transpersoner i dessa artiklar, samtidigt som transpersoners erfarenheter exkluderas (Höijer 2021, s. 1-3). Författaren menar även att fara representeras på olika sätt i artiklarna: vissa artiklarna representerar faran i att få könsbekräftande vård då det är irreversibelt, samtidigt som andra artiklar representerar faran i att inte få könsbekräftande vård när behov finns (Höijer 2021, s. 1-3). Artikeln undersöker inte “Tonårsflickorna och tranståget” i sig, men den omnämns i inledningsdelen som en utlösande faktor till debatten som analysen bearbetar (Höijer 2021, s. 1-3).

Den andra av relevanta uppsatserna är “Könsgränsen: Om samproduktionen av könstillhörighetslagen (1972:119)” av Devin Baaring, som genom ett queerteoretiskt ramverk undersöker könstillhörighetslagen från 1972, en analys som görs inom institutionen för idé- och lärdoms historia. Uppsatsens analys kommer fram till att lagen återproducerar normerande och patologiserande maktverktyg av transpersoner samtidigt som den erkänner denna grupp i samhället (Baaring 2019, s. 1-3). Den tredje och sista relevanta uppsatsen är “Jag har på något sätt vetat det hela mitt liv att det är något som inte stämmer: en hermeneutisk studie om transpersoners upplevda könsidentitet i relation till samhällets normativa föreställningar” av Emma Olsson & Micaela Swahn, som genom ett existentialistiskt och queerteoretiskt ramverk undersöker insamlat intervju material från personer med transerfarenhet, en analys som görs inom institutionen för sociologi. Analysen visar på att skapandet av identitet hos transpersoner existerar i ett komplext samband mellan

det individuella och det samhälleligt normativa (Olsson & Swahn 2019, s.3-4). Även de två sistnämnda uppsatserna nämner "Tranståget och tonårsflickorna" i sina inledningsdelar som en utlösande faktor till en debatt i svensk media om transpersoner (specifikt unga transpersoners) situation både i lagen och i samhället i stort, men undersöker inte dokumentären i sig i sina analyser.

Således har ingen tidigare forskning med "Tranståget och tonårsflickorna" som undersökningsmaterial hittats, men den omnämns som en viktig och utlösande faktor till en debatt om unga transpersoners situation och rätt till vård i Sverige, i samtliga av de tre ovanstående uppsatserna. Därför ser jag ett behov av att undersöka dokumentärmaterialet i sig själv, både sina textuella och audiovisuella representationer.

Även tidigare forskning som gjorts om Uppdrag granskning och programmets status i det svenska medielandskapet blir relevant att diskutera. Utifrån min sökning är det mest relevanta exemplet på sådan tidigare forskning mediavetaren Magnus Danielssons avhandling "Den granskande makten: Institutionell identitet och rättsnarrativ i SVT:s *Uppdrag granskning*" (2016). Avhandlingen ämnar att undersöka programmets innehåll och format genom en blandning av narrativanalys och kvantitativ innehållsanalys (Danielsson 2016, s. 84-102). Materialet består av inslag ur Uppdrag granskning samt semistrukturerade intervjuer med reportrar inom Uppdrag granskningens produktion (Danielsson 2016, s. 84-102). Detta material används för att undersöka hur och med vilka metoder den grävande journalistiken i Uppdrag granskning legitimeras, definieras samt intar sin position i samhället (Danielsson 2016, s. 268). Studien kommer fram till att Uppdrag granskningens roll i det svenska samhället har blivit att undersöka problematiken i det svenska samhället, vilket gör att programmet deltar i identifikationen av grävande journalistik som ett organ som definierar, blottlägger och undersöker samhällsproblem (Danielsson 2016, s. 278-279). Studien kommer även fram till att Uppdrag granskning fått rollen som väktare av samhällsmoral (samtidigt som omoraliska journalistiska metoder används inom programformatet), samtidigt som programmet ses som ett komplement till rättssystemet samt en aktör i politiska och rättsliga frågor (Danielsson 2016, s. 279-282).

Även om ovanstående avhandling undersöker Uppdrag granskning ingående, ser jag ändå ett behov av att zooma in och göra närläsningar av "Tranståget och tonårsflickorna", för att

utifrån representations- och queerteoretiska grepp förstå hur den specifika frågan om transvården för unga begripliggörs i programmet, och således bygga på Danielsons slutsatser.

2. Metod och teori

2.1 Material och urval

Materialet för denna uppsatsen består av Uppdrag granskning avsnitt “Tranståget och tonårsflickorna” från april 2019¹. Uppdrag granskning är en dokumentärserie från SVT som först sändes år 2001, som ägnar sig åt reportage och undersökande journalistik inom varierande ämnesområden (Danielson 2016, s. 26-27). Programmet har vid flera tillfällen tilldelats priset Guldspaden för grävande journalistik, och granskningarna gjorda i programmet får ibland starkt genomslag i Svensk media (Danielson 2016, s. 26-27). Detta, tillsammans med att Uppdrag granskning sänds via SVT som är del av Public Service (som har en viss status i det svenska medielandskapet), gör att programserien agerar central opinionsbildare samtidigt som den har en stark normerande makt (Danielson 2016, s. 26-27).

Anledningen till att “Tranståget och tonårsflickorna” valdes för att undersöka hur transvården och transpersoners behov begripliggörs, utöver dess dokumentäranalytiska relevans som del av Uppdrag granskning-serien, är för att den fick stor uppståndelse när den sändes och skapade reaktioner från myndigheter, samt kan sägas vara del av den process som resulterade i att Socialstyrelsen ändrade kunskapsstödet för transpersoner 2022 (SVT Nyheter 2022). Även den andra delen av “Tranståget” från oktober 2019 och “Transbarnen” som sändes år 2021 påverkade debatten kring transvård, men på grund av tidsramen för arbetet valdes dessa dokumentärer bort från urvalet, men behov för framtida forskning av även detta material finns.

“Tranståget och tonårsflickorna” är ett entimmes avsnitt från SVT:s Uppdrag granskning, där olika aspekter av den svenska transvården för barn och unga kritiskt analyseras och undersöks. I dokumentären intervjuas personer med erfarenhet av detransition men också överläkare, föräldrar till transpersoner o.s.v, för att ge perspektiv på behovet hos och

¹ Dokumentärmaterialet gjordes tillgängligt via Svensk Mediedatabas (SMDB), genom ett fjärrlån av dokumentärerna som gjordes till Universitetsbiblioteket i Lund, där materialet sedan tillgängliggjordes på plats på biblioteket i form av DVD-uppspelning på dator.

situationen för de barn och unga som söker sig till transvården för att få hjälp (Uppdrag granskning 2019).

För att möjliggöra en mer djupgående tolkning fokuserar denna uppsatsens analys i synnerhet på ett fåtal citat och scener i dokumentären som, i min tolkning av materialet, är särskilt tongivande och representerar dess övergripande budskap. En mer utförlig beskrivning av analysdelens struktur ges i uppsatsens metodavsnitt nedan. Urvalet av material för analysen kommer även göras utifrån etiskt hänsyn. Mer nyanserade och ingående diskussioner om etik i uppsatsen görs i avsnittet om etiska överväganden.

2.2 Metodologi och metod

2.2.1 Diskursteoretisk metodologi

Som introduktion till metodavsnittet, blir det relevant att redogöra för några centrala drag i den diskursteoretiska epistemologin och metodologin samt hur den förhåller sig till feministisk forskning. Uppsatsens redogörelse av metodologi kommer utgå från idéhistorikern Michel Foucaults *The Archaeology of Knowledge* (1972) och *Discipline and Punish* (1977), som grunden till definitioner av relevanta begrepp. Redogörelsen för metodologins situering i det feministiska forskningsfältet kommer främst utgå från filosofen Elspeth Tilleys artikel "Feminist Discourse Analysis" (2018).

Den diskursteoretiska epistemologin och metodologin utgår från språket och dess effekt på normativa antaganden i en viss samhällskontext. Grundantaganden kring olika objekt och koncept i språkbruket ordnar sig i vad Foucault kallar för *diskursiva formationer* (Foucault 1972, s. 37-38). Detta kan ses som en Foucauldiansk definition av begreppet *diskurs*: en ordning av återkommande språkliga definitioner och representationer inom en viss kontext. Vidare menar Foucault att vi bör ifrågasätta dessa grupperingar och definitioner, som ofta anses givna och nästintill essentialiserade (Foucault 1972, s. 22), vilket kan ses som hans sätt att förklara syftet med den diskursteoretiska metodologin. Foucaults definition av *makt* är även tongivande för den diskursteoretiska epistemologin, då den inte enbart refererar till konkret institutionell makt utan också diskursiv makt över subjekt genom språkbruk, där en tydlig koppling mellan kunskap och makt görs (Foucault 1977, s.27). Kopplingen mellan kunskap och makt illustreras även av språkbruket och hur dess gränsdragningar och

definitioner skapar reglerna för vad som anses som kunskap, och därför bestämmer villkoren för existensen i sig (Foucault 1972, s.38).

Metodologin kan situeras i en feministisk tradition då den använts frekvent inom feministisk forskning. Elspeth Tilley sammanfattar i sin artikel "Feminist discourse analysis" varför foucauldiansk diskursanalys, men också diskursanalys generellt, är feministiskt relevant (Tilley, 2018). Författaren menar att diskursteorins maktkritiska utgångspunkt, där maktpositioner men också maktlöshet i konceptuella kategorier, språk och representationer ämnas att kritiskt analyseras, går i linje med feministisk kamp för emancipationen av utsatta grupper (Tilley 2018, s.1). Om fokuset i tidig feministisk diskursanalys var att analysera på vilket sätt språk essentialiserade kvinnan och hennes könsroll, är en mer samtida feministisk diskursanalys intresserad av varierande och intersektionella maktförhållanden och hur dessa reproduceras genom språkbruk (Tilley 2018, s.1). Diskursanalysen har således utvecklats i linje med den feministiska forskningen och en mängd olika omtolkningar av den har gjorts inom fältet (Tilley 2018, s.1).

2.2.2 Operationalisering av metod

Uppsatsens applicering av begreppet diskurs och diskursanalys som metod bygger alltså på Michel Foucault och Elspeth Tilley's idéer, som ovan beskrivet. Samtidigt kommer den här studiens redogörelse för metod utgå ifrån filosofen Gillian Rose's verk "Visual Methodologies" (2001), som ger ett användbart ramverk för både operationalisering av diskursanalys samt anpassning av metoden till audiovisuellt material. Kombinationen av dessa tre metodteorier blir genomförbar då alla utgår från en maktkritisk inställning till språk och strukturer i språkbrukets utformning.

I "Visual methodologies" gör Rose en uppdelning mellan två olika diskursanalytiska metoder: diskursanalys I och II. Diskursanalys I fokuserar på hur specifika texter och/eller bilder och ljud reproducerar diskursiva antaganden, alltså specifika diskursiva formationer och deras inneboende logiker (Rose 2001, s.140). Språket och det audiovisuella ses *i sig själva* som verktyg för diskursens sanningsfrämjande i denna metod, vilket ger det ett mikrofokus i koppling till ett makroresonemang om samhällsliga diskurser (Rose 2001, s.140). Den andra formen av diskursanalys är istället intresserad av hur och med vilka tekniker institutioner med makt skapar sanningsregimer (Rose 2001, s.140).

För denna uppsatsen kommer jag att använda mig av den första av de ovannämnda diskursanalyserna för att undersöka dokumentärmaterialet, eftersom mina frågeställningar syftar till att undersöka de specifika diskursiva logikerna bakom “Tranståget och tonårsflickornas” representationer, vilket skapar ett behov för ett mer mikroanalytiskt ramverk som fokuserar på text och det audiovisuella i sig som verktyg för diskursen. Jag kommer att använda mig av denna metod genom att göra närläsningar av tongivande utdrag ur dokumentären, för att sedan försöka förstå dess diskursiva logiker utifrån teorier angående queerhet och representation. Analysen kommer bestå av empiriavgjorda teman utifrån dokumentärmaterialet, och analytiska diskussioner kring dem.

2.3 Teori

2.3.1 *Introduktion*

Som ovan angett utgår denna uppsats från ett diskursanalytiskt angreppssätt, vilket i sig grundar sig i en epistemologisk förståelse där språkbruk ses som en central metod för maktutövande. Utöver denna generella teoretiska utgångspunkt kommer jag nedan redogöra för teorier som mer specifikt bearbetar den heterosexuella matrisen (Butler 1990) (Halberstam 2018), stereotypisering (Hall et al., 2013) och dokumentärens diskursiva makt (Hall et al., 2013). Dessa teorier anses förenliga med uppsatsens metodval då de alla har samma poststrukturalistiska epistemologiska utgångspunkt, och utgår från foucauldianska definitioner av makt och diskurs. Även teori om musik som ett emotionellt kommunikativt media (Hindemith, 1961) kommer redogöras för, vilket anses förenligt med uppsatsens audiovisuella fokus. Alla dessa teorier ger en bred teoretisk ram för representationsanalys av transpersoner i “Tranståget och tonårsflickorna”, som ämnar att leda till förståelse för hur transpersoner, transerfarenhet och transvården begripliggörs i dokumentären. Relevanta begrepp i uppsatsen kommer även att definieras.

2.3.2 *Den heterosexuella matrisen och barnets kropp*

Den heterosexuella matrisen är ett begrepp som först myntades av filosofen och queerteoretikern Judith Butler i hans verk *Gender Trouble* (1990). Butler menar att den binära uppdelningen man/kvinna har en nära sammanlänkning med skapandet av normativa heterosexuella identiteter, då de begripliggörs genom varandra, invad som beskrivs som den heterosexuella matrisen (Butler 1990, s. xi, s. 72). En normativ och tvingande heterosexualitet i samarbete med förväntade maskulina respektive feminina könsroller inom den heterosexuella matrisen exkluderar systematiskt “abnormala” formuleringar av

könsuttryck, någonting som får förtryckande konsekvenser för queera kroppar, bland annat för personer med transerfarenhet (Butler 1990, s.72).

En vidareutveckling av denna begreppsbild utifrån förväntningar på barns uppväxt har gjorts av genusvetaren och litteraturvetaren Jack Halberstam i hans verk *Trans** (2018). Halberstam menar att det placeras förväntningar på barn och unga att under sin uppväxt bete sig inom ramarna för normativt sexuellt beteende samtidigt som de formar en normativ könsidentitet (Halberstam 2018, s. 59-60). Inom dessa förväntningarna är ett barn med transidentitet oönskat och komplicerat, en abnormalitet till den annars normala linjära utvecklingen ett barn "bör" genomgå (Halberstam 2018, s.57). Denna linjära utvecklingen sker enligt Halberstam utifrån ett heteronormativt manus som inte alls är kopplat till en "naturlig" könsutveckling utan snarare en mängd konstruerade samhällsnormer (Halberstam 2018, s. 61). Denna normaliseringsprocess menar Halberstam sker på grund av föräldrars normativa uppfostran, där vissa förkroppsliganden förbjuds medan andra entusiastiskt uppmuntras, men också genom omvärldens förväntningar som projiceras på barnets kropp (Halberstam 2018, s. 61). Trots barns, likt alla subjekts, förmåga att kringgå dessa normer och forma en normbrytande identitetsbild, finns det alltså potenta förväntningar på barn att agera och utvecklas i linje med den heterosexuella matrisen (Halberstam 2018, s. 59-60).

Ovanstående teorier (i synnerhet Butlers), har kritiserats för att vara trivialiserande av transerfarenheter i sina poststrukturalistiska och diskursivt abstrakta ståndpunkter (Xie 2018). Kritikerna menar bland annat att fokuset på endast den språkligt diskursiva aspekten av skapandet av kön och genus exkluderar kroppsliga erfarenheter av diskriminering, våld och förkroppsligande för bl.a transpersoner (Xie 2018, s. 27). Dessa teoretiska angreppssätt blir dock ändå användbara för att förstå mitt dokumentärmaterial, för att se vilka paralleller som kan dras mellan mitt material och Halberstams och Butlers resonemang kring en heterosexuell matris och barns konditionering inom den. Det är dock centralt att poängtera detta teoretiska ramverks begränsningar, och uppmuntra framtida forskning förankrat i empiri från unga transpersoner livssituationer, en poäng som vidareutvecklas i uppsatsens avslutande diskussion.

2.3.3 Representationer i dokumentärfilmer, stereotypisering och audiovisualitet

Vidare kommer kulturteoretikern och sociologen Stuart Halls teorier om stereotypisering och mediavetaren Frances Bonners teorier om representation i dokumentärer att användas i uppsatsens teoretiska ramverk, utifrån boken *Representation* (2013).

I Frances Bonners text "Recording reality: documentary film and television" (Hall et al. 2013, s. 60-61) sammanfattas och förklaras studien av representationer i dokumentärer utifrån ett maktkritiskt perspektiv. Initialt definierar Bonner dokumentärer som "non fictional texts", t.ex filmer eller televisionsmaterial, som i sitt innehåll ämnar att reflektera ett visst kontext som den är utan förställningar. Författaren menar alltså att dokumentärkreatörer, genom att sitera sig i genren, hävdar att deras innehåll på något sätt reflekterar en sann bild av verkligheten (Hall et al. 2013, s. 60-61). Samtidigt är alla representationer skapade från en viss vinkel, och de som skapar dokumentärer utgår alltid från sin subjektiva position när verkligheten väl ska speglas (Hall et al. 2013, s. 60-61). Sanningshävdandet inom genren gör att dokumentärmaterial har en maktfull position vad gällande deras representationer, då de skapar en sanningsregim med Foucauldianska termer, vilket gör att de underliggande värderingarna i materialet inte alltid ses som uppenbara trots deras närvaro (Hall et al. 2013, s. 60-61). Att analysera dokumentärer blir därför en metod för att försöka förstå representationerna som görs, och att kritiskt analysera de vinklar och underliggande meningar som materialet förmedlar (Hall et al. 2013, s. 60-61).

Ett användbart begrepp för att analysera representationer i dokumentärer är stereotypisering. Stuart Hall menar att det finns tre signifierande delar av stereotypiserande representation. Inledningsvis menar författaren att stereotypisering reducerar, essentialiserar, naturaliserar och fixerar skillnad (Hall et al. 2013, s. 247). Med detta menar Hall att stereotypisering reducerar subjektet som stereotypiseras till få och överdrivna karaktärsdrag, essentialiserar och naturaliserar dessa drag men också skillnaden mellan det stereotypiserade subjektet och de "normala" (Hall et al. 2013, s. 247). Det sistnämnda konstituerar även den andra delen av stereotypisering: dikotomiseringen, alltså den systematiska uppdelningen mellan det normala och det abnormala subjektet (Hall et al. 2013, s. 248). Sist menar Hall att stereotypisering tenderar att ske i samhällen med strukturella ojämlikheter, där de stereotypiserade individerna ofta tillhör utsatta och marginaliserade grupper (Hall et al. 2013, s. 248). Stereotypiseringen har alltså en koppling till maktstrukturer i samhället, och utgör vad Hall definierar som symbolisk makt och symboliskt våld (Hall et al. 2013, s. 249). Med detta menar författaren

att skildringen av grupper på ett visst sätt i texter, bilder, media och dylikt blir våldsamma när de är stereotypiserande, då det avhumaniserar det stereotypiserade subjektet, vilket får direkta konsekvenser för deras självbild och livssituationer (Hall et al. 2013, s. 249)

Även audiovisuella aspekter av representation är av relevans för analysen i denna uppsatsen. Visuella representationer för sig själva ser jag som analyserbara med Butler, Halberstam, Bonner och Halls teoretiska ramverk, men för att kunna analysera kombinationer av musik och bild, kompletteras ovanstående teorier med musikteoretikern och kompositören Paul Hindemiths teorier om musikaliska känslörepresentationer i hans bok *A Composer's World: Horizons and Limitations* (Hindemith, 1961). Hindemith menar att musik agerar som ett organ som simulerar känslor, kopplat både till lyssnarens yttre associationer och inre känsloliv (Hindemith 1961, s. 266-267). Uppsatsens teoretiska förståelse av musik är alltså att det är ett känslolastande medel för kommunikation, i koppling till lyssnarens normativa associationer.

Dessa teorier blir användbara för att förstå hur användning av bild och ljud samt det textuella språket i mitt dokumentärmaterial representerar transpersoner och transvården, och vilka sanningsanspråk som görs, samt för att förstå om dessa representationer innehåller eller gör kopplingar till eventuella stereotypiseringar, och hur dessa i så fall kan kopplas till maktasymmetrier.

2.3.4 Begrepp i uppsatsen

Det blir även relevant att definiera vissa begrepp som kommer att användas i uppsatsen. Trans, eller transperson, definieras i denna uppsatsen som en person som har någon typ av transerfarenhet samt identifierar sig som trans. Transerfarenhet i sin tur definieras utifrån Jack Halberstams definition i boken *Trans**, som en paraplyterm för personer med varierande erfarenheter av könsidentiteter som på olika sätt skiljer sig från samhällets förväntningar utifrån könet personer tilldelats vid födseln (Halberstam 2018, s. 8-9). Den strikta uppdelningen mellan människor med transerfarenhet, och cis-personer (som normativt definieras som personer som identifierar sig med det kön och tillhörande samhälleliga förväntningar som de tilldelades vid födseln) kritiserar dock av Halberstam, likt mig, för att det bidrar till en dikotomisering av könsidentitet samt fixerar förväntningar, vilket har historiska rötter i imperialistiska och patologiserande praktiker (Halberstam 2018, s. 7-9). Men trots denna problematik används begreppet för att beskriva erfarenheterna som

diskuteras i “Tranståget och tonårsflickorna”, för att begreppen förekommer frekvent i dokumentären vilket gör det nödvändigt att på något sätt förhålla sig till dem i analysen.

I samband med definitionen av transpersoner och transidentitet bör även begreppen AFAB-transperson och AMAB-transperson definieras. AFAB-transperson refererar till en transperson som tilldelats kvinnligt kön vid födseln, och AMAB-transperson en transperson som tilldelats manligt kön vid födseln. Även denna uppdelningen kan kritiseras utifrån Halberstams resonemang kring dikotomiserade indelning av transerfarenhet (Halberstam 2018, s. 8-9), då det bland annat exkluderar intersexindivider och kan anses reducerande av transpersoner till det kön de tilldelades vid födseln. Men igen på grund av mitt materials frekventa diskussioner av transpersoner som tilldelats kvinnligt kön vid födseln, blir begreppen ändå relevanta att använda i denna uppsatsen.

Även detransitionerad, eller detransition, är begrepp som bör definieras. I denna uppsatsen syftar dessa begrepp till en person som i det förflutna på något sätt identifierat sig som trans, och således har transerfarenhet, men som nu inte längre identifierar sig som trans. Detta begreppet går, likt de ovanför, också att kritisera utifrån Halberstams resonemang kring dikotomiserande indelning, då det skapar en strikt uppdelning mellan att vara trans och inte vara det (Halberstam, 2018, 7-9). Detta skapar, enligt mig själv, en problematik kring temporalitet och transidentitet, och reducerar en persons relation till sin könsidentitet till ett “att vara eller inte vara”. Begreppet kommer dock fortfarande att användas och refereras till, igen då det används i frekvent mitt material och uppsatsens analys därför bör förhålla sig till det.

2.4 Etiska överväganden

Det blir även relevant redogöra för de etiska överväganden som är av betydelse för uppsatsen, vilket kommer göras utifrån självständiga reflektioner samt sociologen Sara Éldens bok *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier* (2020).

Eftersom att “Tranståget och tonårsflickorna” handlar om en utsatt grupp (unga transpersoner), samtidigt som den hanterar känslig personinformation, blir det relevant att anonymisera och varsamt hantera materialet, trots att dokumentären distribuerats av SVT till allmänheten. Dokumentären har fällts av granskningnämnden för oansvarig hantering av

känsliga personuppgifter (Sveriges Radio, 2020), vilket ger anledning att vara särskilt uppmärksam i frågan. För att orientera mig i denna etiska problematik har jag försökt välja delar av dokumentären att citera och analysera som inte utelämnar personlig information om någon av personerna med transidentitet som medverkar och/eller omnämns i programmet. Jag försöker också ha en omgående reflektion kring hur jag kan genomföra en analys av denna utsatta grupp utan att vara invasiv kring deras privatliv och situation, i linje med feministiska forskningsideal (Élden 2020, s.70-71). Såklart kan det hävdas att analys av dokumentären är oetiskt då den kritiserats i sån utsträckning utifrån etiksynpunkter, men jag hävdar att en analys av materialet (som inte i sig själv hanterar känslig personinformation ovarsamt) är nödvändig, trots dokumentärens problematik, på grund av dess relevans i den svenska debatten kring unga transpersoner.

Det är även av relevans, som en del av uppsatsens etiska förhållningssätt, att som forskare vara reflexiv. Med reflexivitet syftar jag till en större feministisk tradition av att som forskare vara reflekterande genom hela sitt forskningsarbete kring de val, analyser och sökningar t.ex som görs i uppsatsen, och att vara tydlig med att dessa alltid utgår från forskarens subjektiva position (Élden 2020, s. 70). Detta innebär inte att jag ämnar att göra oseriös, tendentiöst eller avsiktligt vinklad forskning, utan enbart att jag som forskare har för avsikt att vara öppen med att uppsatsens utformning färgas av mina subjektiva positioner som forskare, och att jag kritiskt reflekterar över mina formuleringar och analyser. Även intersektionalitet, utifrån aktivisten och teoretikern Kimberlé Crenshaws definition från 1991, är en etiskt relevant fråga inom femininistisk forskning, för att expandera dess forskningsfokus så att den förstår komplexa samband av förtryck (Harris & Leavy 2019, s. 41-45). Jag ämnar att situera mig i den intersektionella forskningstraditionen både genom att intersektionellt reflektera över min roll som forskare under arbetets gång, men även i min analys av materialet, där jag har för avsikt att ha med en intersektionell förståelse av förtryck i mina slutsatser.

3. Analys

Nedan följer uppsatsens analysdel, där empiriskt funna teman i “Tranståget och tonårsflickorna” kommer att introduceras, diskuteras och analyseras utifrån ovanstående metod och teoretiska ramverk, för att besvara uppsatsens frågeställningar.

3.1 Lidandets och orons audiovisuallitet

En av de mest centrala teman som jag fann i min närläsning av dokumentärmaterialet, var tendensen att (genom audiovisuella medel) representera dettransitionerande individer såväl som unga transpersoner som lidande, samtidigt som transvården i sig representeras som en orsak till oro. De mest framstående av dessa teman kommer i detta delkapitel att presenteras, men beskrivningen av audiovisuella representationer kommer även att omgående analyseras i resterande delkapitel av analysen.

Ett exempel på ett audiovisuellt tema är musikanvändningen i dokumentären samt bristen på variation vad gällande musikanvändningen. Under dokumentärens gång återkommer musik som jag tolkar som normativt sorgsen i bakgrunden, ibland i dissonans med vad som pågår visuellt, och sinnesstämningen i musiken varierar endast med tystnad (Uppdrag granskning 2019). När till exempel en medverkande dettransitionerad person visas i bild, spelas frekvent med musik som jag uppfattar som normativt laddad med oro och sorg, ibland orelaterat till vad hen gör, pratar om eller bearbetar. Till exempel säger personen i slutet av dokumentären: *“Im happy actually, yeah, I'm feeling good now”* efter hen fått hjälp med sin dettransitionprocess hos en klink för könsbekräftande vård, samtidigt som en återkommande sorglig musikslinga i programmet spelas (Uppdrag granskning 2019, 57:12-57:15).

Detta kan kopplas till Hindemiths teori om musik som ett känslöförmedlande organ, i koppling till lyssnarens interna och externa associationer (Hindemith 1961, s. 266-267). Användningen av långsam, lågmäld och normativt sorgklingande musik i dokumentären när den dettransitionerade individen visas, kan ses som ett representationsmedel, alltså ett sätt för dokumentären att kommunicera ett budskap. Tittarnas associationer till vad jag tolkar som sorglig musik inom den kontemporära musikedkursen, är troligen en känslörespons som troligen väcker obehag, någonting som kan agera förstärkande till känslöresponsen till vad som sedan visas och sägs i dokumentären angående transpersoner och transvården. Dessutom representeras den dettransitionerade individen, genom musikens känslöfrämjande egenskaper (Hindemith 1961, s. 266-267), som lidande, vilket kan ses som en metod för att skapa ett “varnande exempel” i dokumentären. Om en individ som fallit “offer” för en oförsiktig transvård ses som lidande och sörjbar, kan det förstärka känslan av att transvården skadar och att människor bör skyddas från den.

Ett annat exempel på audiovisuella representationer av lidande och oro i dokumentären är dess användning av korta filmsekvenser. Dessa segment visas samtidigt som ämnen kring transvård och unga transpersoner diskuteras och redogörs för i bakgrunden, frekvent tillsammans med musik som jag tolkar som normativt sorglig (Uppdrag granskning 2019), vilket kan kopplas till ovanstående tema. En av sekvenstyperna är filmer på vad som läses som feminint kodade tonåringar (alltså individer som normativt läses som kvinnor) som scrollar på mobilen, fipplar med händerna och fötterna och umgås med vänner (Uppdrag granskning 2019). En annan sekvenstyp i programmet är filmer på apoteks- och/eller vårdmiljöer, samtidigt som diskussioner och redogörelser för hur transvården av unga går till görs i bakgrunden (Uppdrag granskning 2019). Den sista sekvenstypen är filmer på uppåtgående grafer, för att illustrera en ökad trend av transidentitet hos unga (Uppdrag granskning 2019).

Ovanstående representationer kan ses som en del av stereotypiseringen av unga transpersoner, detransitionerade individer, deras behov av vård och transvården i sig. Stuart Hall menar att stereotypisering reducerar, essentialiserar, naturaliserar och fixerar skillnad (Hall et al. 2013, s. 247-249). Unga transpersoner och detransitionerade individer reduceras, med hjälp av ovanstående audiovisuella representationer, till lidande subjekt, vars lidande representeras som orsak till oro då de, genom könsbekräftande vård, kan skada sig själva "irreversibelt" och möta samma öde som den detransitionerade individen. Naturaliseringen och essentialiseringen av dessa representationer sker genom mediet de kommuniceras genom: dokumentären, vars representationer ofta ses som en reflektion av verkligheten som den egentligen är (Hall et al. 2013, s. 60-61).

Skillnad fixeras i dessa stereotypiserande representationer, då transidentitet representeras som något särskilt oroväckande och uppseendeväckande i en ung persons personliga utveckling, vilket andrafierar en transidentitet som någonting föräldrar bör "akta sig för extra" hos sina barn. Detta går att anknyta till Butler och Halberstams idéer om den heterosexuella matrisen och barns uppväxt och utveckling, då orosmomentet kring unga transpersoner kan ha kopplingar till transidentitetens avvikande från normativa förväntningar på en ung människas personliga utveckling, som enligt normen bör ske i linje med dess biologiska kön och den heterosexuella matrisen (Butler 1990, s.72; Halberstam 2018, s.57-61).

Med den teoretiska bakgrunden att dokumentärgeren ger associationer till objektivitet och sanning, vilket gör att representationerna i dokumentärer får diskursiv makt över det den ämnar att representera (Hall et al. 2013, s. 60-61), kan ovanstående audiovisuella teman ses som en del av dokumentärens verklighetsskapande. Om normativt sorglig och orosklingande musik används genomgående i dokumentären, i kombination med sekvenser på unga feminint kodade personer som betar sig oroligt, vårdmiljöer och stigande grafer, och filmer från en detransitionerad individs vardag som ibland dissonerar starkt med musikens undertoner, kan det bidra till en sinnesstämning av oro och sorg hos tittaren, som ovan redogjort för. Ensidigheten i audiovisuella sinnesstämningar när bilder och filmer på transpersoner och transvården visas, skapar en representation av transvården som orsak till oro enbart, och utelämnar eventuella representationer av lyckade transitionsprocesser och/eller responser till könsbekräftande vård. En kan såklart hävda att det är i dokumentärens intresse att hålla en klar linje i sin argumentation, som i detta fallet handlar om de potentiella riskerna med transvården för unga. Men eftersom att denna frågan handlar om en utsatt och marginaliserad grupp och deras rätt till livsviktig vård, och dokumentärmediet gör att publiken med stor sannolikhet kommer förstå det dem ser och hör som sanning, blir ensidigheten inte bara ett argumentationsmedel, utan en fara. Formatets diskursiva makt gör att dokumentärens argumentation kan få verkliga följder för hur det allmänna medvetandet ser på transvården och transpersoner, vilket gör att det är viktigt att ha mångsidiga och nyanserade representationer, någonting som ”Tranståget och tonårsflickorna” till stor del saknar.

3.2 Trender och transidentitet

Ett annat tema, som delvis anknyter till sekvenstypen med grafer som beskrevs i föregående avsnitt, är den gällande dokumentärens genomgående beskrivning av unga transpersoners (i synnerhet unga AFAB-transpersoner) behov av vård som del av en större övergripande trend (Uppdrag granskning 2019). Även denna representation av transvården och transpersoners behov bidrar till en stereotypisering (Hall et al. 2013, s. 247-249), då trendaspekten lyfter fram unga transpersoners behov av könsbekräftande vård, i synnerhet unga AFAB-transpersoner, som en del av en trend istället för ett legitimt behov. Programledaren säger till exempel:

“Könsdysfori är en psykiatrisk diagnos, behandlingen internationellt vedertagen. Men det har hänt något de senaste åren, en ny och växande patientgrupp kommer till mottagningarna runt om i landet: unga flickor som vill bli pojkar. (Uppdrag granskning 2019, 12:25-12:59)

Citatet läses upp av programledaren samtidigt som sekvenstypen med vårdmiljöer, som ovan beskrivits, visas, ackompanjerat av musik med normativt orolig underton. Detta kan ses som en användning av audiovisuella medel för att förstärka det som sägs: att vården, här representerat av ett väntrum, tappat kontrollen över en patientgrupp, vilket kan förstärka en känsla av oro hos tittaren inför den beskrivna trenden av transidentitet hos unga. Att beskriva unga transpersoners identitet som en trend reducerar, essentialiserar och naturaliserar unga transpersoners, i synnerhet unga AFAB-transpersoner, behov av könsbekräftande vård till något övergående och temporärt, samtidigt som det fixerar skillnaden mellan legitima behov av personlig förändring hos unga, och illegitima behov av transvård. Även dokumentärens val av uttalande från vårdprofessionella bidrar till denna stereotypisering, till exempel detta från en överläkare som ansvarar för könsbekräftande vård vid Rikshospitalet i Norge:

“De senaste fem åren, från 2012, har det skett en enorm ökning. Man ser att de allra flesta är tonårstjejer. Men man ser också...I tonårsgruppen med de biologiskt födda tjejerna-så har över hälften, nästan 60 %, komplex psykisk ohälsa.” (Uppdrag granskning 2019, 18:08-18:42)

Stereotypiseringen består alltså även av att målgruppen för trenden beskrivs som “unga flickor som vill bli pojkar” eller “psykiskt sjuka unga tjejer”, vilket transfobiskt stereotypiserar denna gruppen till flickor trots deras uttalade AFAB-transidentitet, samtidigt som det cementerar stereotypiserande normer kring unga flickors och/eller psykiskt ohälsosamma personers oförmåga att förstå sin identitet. Således kan en intersektionell sammanstrålning av sexistiska, transfobiska och funkofoba resonemang ses i denna stereotypiseringen. Samtidigt sker parallellt ett orosskapande i programmets audiovisuella representationer, då överläkaren, när hon uttalar ovanstående citat, visar uppåtgående grafer på sin dator, vilket kan ses som särskilt slagkraftigt då hon i egenskap av vårdprofessionell har auktoritet i frågan.

Även programmets titel i sig, “Tranståget och tonårsflickorna”, blir intressant ur ett stereotypiserande perspektiv. Delvis bidrar titeln till en reducering, med transfobiska och sexistiska undertoner, av unga AFAB-transpersoner med hjälp av terminologin “tonårsflickor”. Men även användningen av ordet “Tranståget” är intressant. Namnet tycks komma från detta citat, från samma överläkare från rikshospitalet i Norge som nämnts ovan:

“När man väl har kommit hit har man hoppat på “Tranståget”, som vi brukar säga.” (Uppdrag granskning 2019, 19:21-19:37)

Det går att tolka detta citatet, och programmets titel, som en beskrivning av transidentitet, och behovet av könsbekräftande vård, som ett deltagande i ett tåg eller en trend. Således kan dokumentärens titel ses som förstärkande till ovanstående exempel på beskrivningar av unga AFAB-transpersoner behov av vård som en del av en övergripande trend.

Användningen av denna terminologin kan kopplas till Halberstam och Butlers resonemang om den heterosexuella matrisen (Butler 1990, s.72; Halberstam 2018, s.57-61). Att programledaren namnger AFAB-transpersoner som “unga flickor som vill bli pojkar”, och att programtiteln namnger unga AFAB-transpersoner som “tonårsflickor”, kan ses som en översättning av transidentitet till cisnormativt och tvåkönsbinärt språk, för att begripliggöra identiteten till publiken, som lever i ett samhälle där den heterosexuella matrisen är normen. Men genom detta begripliggörande illegitimeras “avvikande” identiteter, och AFAB-transpersoner reduceras och felkönas till det kön som de tilldelades vid födseln. Även användningen av trendbegreppet kan ses som ett sätt för dokumentären att begripliggöra transpersoners behov ur den heterosexuella matrisen, då en övergående transidentitet som egentligen bara är del av en “trend” blir mer logisk utifrån normativa förväntningar än en legitim transidentitet som är omformbar och personligt förankrad.

Det går såklart att hävda, som ovan nämnt, att argumentationstekniken i programmet och således även beskrivningarna av transpersoner, är del av ett budskap som manar till sund kritik av transvården. Men i stereotypiseringarna och sensationiseringen av transvården och transpersoner som del av en trend, gömmer sig oproduktiva och rent av transfobiska antaganden, som ovan visat. Dokumentärens kritik deltar i illegitimering av transpersoners identitet, samtidigt som den hävdar sig vilja skydda unga transpersoner från att skadas (av transvården). I denna motsägelsen förmedlar dokumentären att en skada (risken att ångra genomförd könsbekräftande vård) är legitim och sörjbar, medan en annan skada (brist på erkännande och otillgängliggjord könsbekräftande vård) inte är det. På grund av Uppdrag granskningens status (Danielsson 2016, s 278-279) och dokumentärens allmänna sanningsanspråk (Hall et al. 2013, s. 60-61) blir detta en maktfull representation av unga transpersoner och transvården, som har möjlighet att påverka deras livssituation och tillgång

till könsbekräftande vård och erkännande, genom att påverka diskursiva uppfattningar inom frågan.

3.3 Ensidig och bristfällig transrepresentation

Följande tema handlar om ensidig och bristfällig transrepresentation i programmet. Inga unga transpersoner är medverkande i dokumentären, men fyra personer som är öppna med sin transerfarenhet deltar: två av dem är detransitionerande (delar av en av dessas medverkan togs upp och analyserades i första temat i analysen), och två av dem är vuxna transpersoner som leder en förening för unga transpersoner i Norge (Uppdrag granskning 2019). Tre av fyra av dessa individer med transerfarenheter förhåller sig öppet kritiska till den nuvarande inställningen i Sverige och Norge vad gällande könsbekräftande vård för unga. Till exempel säger en vuxen transperson, som är ansvarig vid en transförening i Oslo, såhär:

“Det är ju livsavgörande förändringar. Och det är allvarligt, så det är viktigt att ta tid på sig. Det är det som gör att jag känner mig oroad - för det är så många aktörer som ligger på för att man ska få t.ex testosteron fort. Eller ta bort bröstet fort” (Uppdrag granskning 2019, 21:45-22:09)

Vad gör detta med representationen av transpersoner och människor med transerfarenhet i dokumentären? Om majoriteten av de med transerfarenhet som medverkar uttrycker sig kritiska mot transvården för unga, skapar detta implikationer att detta är en allmänt spridd opinionsbildning inom transcommunityt, samtidigt som det systematiskt exkluderar skilda åsikter från transpersoner och människor med transerfarenhet. Dessutom uttalas detta citat av en person som visuellt läses som vuxen, med ett oroat känslouttryck, vilket kan ses som ett sätt att använda denna persons åldersmässiga auktoritet för att elda på narrativet att unga transpersoner bör vänta med att få könsbekräftande vård tills de är äldre. Detta blir en stereotypisering (Hall et al. 2013, s. 247-249) av gruppens åsikter i frågan, då det reducerar åsiktspluralismen och eventuella motargument som finns i transcommunityt. Det stereotypiserar även unga transpersoner till okapabla till självförverkligande och självkänedom.

Även detransitionerade individer stereotypiseras till kritiska mot transvården för unga, vilket kan illustreras av detta citat av en medverkande detransitionerad individ:

“I efterhand tycker jag att det är sjukt, rent ut sagt, hur denna processen går till. Det finns så lite stöd för allting. I grund och botten är det vården som har ansvar för detta. De ska kunna sätta en säker diagnos på mig. “Du får den behandlingen av oss för att vi vet att det kommer göra att du mår bättre” (Uppdrag granskning, 2019, 51:32-52:04)

Detta citatet uttalas i en tom föreläsningssal, där den detransitionerade individen står på en scen med en strålkastare riktad mot sig. Användningen av miljön och ljussättningen, tillsammans med vad jag tolkar som normativt dramatisk musik, förstärker känslan av att den detransitionerade individens situation är någonting ödestiget, ett skräckexempel på vårdens misslyckande (likt representationen av en annan detransitionerad individ som nämndes i analysens första tema).

Allt detta kan ses som en del av dokumentärens argumentationsteknik, då de kritiska åsikterna som lyfts i programmet kring transvården för unga kan av publiken ses som mer legitima, om människor i transcommunityt även dem visar oro för och har fått lida av transvården för unga. Denna argumentationsteknik kan, igen, ses som en del i skapandet av programmets uppmaning till sund kritik av transvården, och användningen av kritiska röster från transcommunityt kan ses som inkluderande av communityt dokumentären bearbetar. Men den ensidiga representationen av transpersoner blir en del av dokumentärens maktfulla verklighetsskapande (Hall et al. 2013, 60-61), och dokumentären skapar genom dessa representationer en onyanserad bild av verkligheten där det råder en sorts konsensus av oro kring den aktuella situationen kring unga transpersoner och deras behov av vård, vilket bidrar till en sensationaliserad och likriktad bild av kritiken av transvården för unga.

3.4 Programledarens och föräldrarnas oro och skepticism

Ett ytterligare tema är åsikter, präglade av oro och skepticism mot transvården och unga som söker sig till den, som uttrycks av programledaren samt anonymt medverkande föräldrar (som har barn med transidentitet). Även denna representationen kan bidra till en känsla av oro hos tittaren, i symbios med ovanstående representationer, då personer med auktoritetsställning ifrågasätter vårdens kompetens att adekvat och säkert ge könsbekräftande vård till unga med könsdysfori. Till exempel säger programledaren såhär:

“Vården och transpersoner vittnar om hur behandlingen minskar deras lidande, men tänk om det inte gäller alla? Om det finns de som egentligen behöver annan slags hjälp?” (Uppdrag granskning 2019, 12:45-12:58)

Detta sägs samtidigt som en medverkande detransitionerad individ visas i bild, vilket kan ses som en användning av hens erfarenheter som ett exempel på någon som “egentligen behövt en annan slags hjälp”. Igen skapas ett varnande exempel utifrån detransitionerades erfarenheter.

Även medverkande föräldrar bidrar till ett orosskapande i programmet, bland annat genom att kritisera transvården för unga som påskyndande och oprofessionell, vilket kan illustreras av dessa citat:

“Jag blir ju alldeles kall när jag förstår hur snabbt det kan gå - och hur oförsiktigt man hanterar den här gruppen av faktiskt sköra människor. Jag har egentligen samma budskap till mitt barn som till vården: Det får inte vara bråttom! Det måste gå att vänta. Det måste vara huvudalternativet att vänta tills man är i mogen ålder” (Uppdrag granskning 2019, 37:18-37:51)

“Den läkaren vi träffade ställde en enda fråga: “Är du säker?”. Och vår dotter, då 15 år, sa ja. “Då skickar vi en remiss till KID. Grattis! Vad modig du är” Inga uppföljningar, inga ytterligare frågor: “Hur har du kommit fram till det här?” “Vad står det för?” “Hur mår du i den här situationen?”. Det var bara gratulationer. (Uppdrag granskning 2019, 16.11-16.41).

Beskrivningen av transvården som experimentell, som görs av föräldrarna i ovanstående citat, bidrar igen med en ensidig skildring av transvården som en orsak till skada hos unga individer, utan representationer av hur transvården kan hjälpa och lindra besvär hos unga i behov av könsbekräftande vård, vilket kan ses som en stereotypisering (Hall et al. 2013, s. 247-249) av transvården som ofungerande, ohjälpsam, oförsiktig och farlig. Dessa stereotypiserande representationer kommuniceras genom audiorepresentationer av oroliga föräldraröster, med upprörda och omhändertagande undertoner, med normativt sorglig musik i bakgrunden. Föräldrarnas engagemang i frågan, manifesterade i just hur de kommunicerar ovanstående citat, kan tillsammans med bakgrundsmusiken bidra till ett pathos hos tittaren, en identifiering och/eller sympatisering med en orolig förälder, vilket kan göra tittarna mer mottagliga för argument mot en öppen transvård för unga.

Ett annat tema hos föräldrarnas uttalanden är deras skepticism angående deras barns transidentitets legitimitet, vilket kan illustreras av nedanstående citat från två medverkande föräldrar:

“För oss kom det som en stor överraskning. Vår dotter har mått dåligt i många år; saker har varit motiga för henne i skolan, med kompisar och kanske i familjen-på många sätt i livet. Nu verkar det som hon plötsligt själv har hittat en förklaring till varför det har varit så motigt, och att det är en annan könsidentitet helt enkelt” (Uppdrag granskning 2019, 13:20-13:49)

“Hon berättade för mig att hon var trans och att hon hade valt ett pojknamn till sig. Det var så mycket aggressivitet kopplat till den här känslan - så jag hade svårt att lita på att det var just det. Dessutom hade det aldrig funnits tecken på det här tidigare” (Uppdrag granskning 2019, 13:49-14:10)

Detta kan kopplas till Halberstam och Butlers teorier, i synnerhet Haberstams teorier om omvärlden och föräldrars makt över normativa projeceringar på unga kroppar (Halberstam 2018, s. 61). Genom föräldrarnas spekulationer om att deras barn egentligen inte är trans, och programledarens spekulationer kring vilka unga som hjälps och vilka unga som stjälpas av transvården (som syns i citaten ovan), blottläggs en tydlig auktoritet som dessa grupper antar sig ha över unga människor, deras behov och deras identitet. Genom att göra om ungas behov av transvården till något annat, till exempel ett behov av uppror eller uppmärksamhet, kan avvikelserna från den heterosexuella matrisen som en transidentitet innebär dessutom ges en “logisk” förklaring, vilket sedan projiceras på barnet likt i citaten ovan, utan en konsolidering med barnens känslor i frågan.

Det går att hävda att föräldrarna och programledaren enbart är oroliga och vill det bästa för unga transpersoner, och därför talar om möjliga anledningar till varför barnen utvecklat en transidentitet. Men valet att, utan kritik, i dokumentären ha med dessa spekulationer kring unga transpersoner, med transfobiska undertoner, samt hård kritik av transvården, får maktfulla och eventuellt diskursivt förändrande effekter på grund av formatet som de presenteras i (Hall et al. 2013, s. 60-61), och verklighetsanspråken som “Tranståget och tonårsflickorna” ägnar sig åt.

3.5 Dikotomiseringen av svensk och internationell transvård för unga

Det sista temat är dikotomiseringen som görs mellan svenska och internationella vårdprofessionella inom transvården. Detta tema kan ses som en ytterligare del av programmets stereotypisering (Hall et al. 2013, s. 247-249) av transvården för unga som ohjälpsam, farlig och orsak till oro, men nu utifrån en ny vinkel. Representationen av Sveriges transvård för unga som särskilt oförsiktig görs genom kontrasteringen av svenska vårdprofessionellas lugn inför transvårdens förmåga att hjälpa unga med könsdysfori och internationella vårdprofessionellas oro och kritik mot transvårdens för ungas lättvindighet och bristfälliga underlag. Medverkande svenska vårdprofessionella uttrycker sig bland annat såhär:

Överläkare KID-teamet (svensk klinik för transpersoner under 18 år):

“Den är inte experimentell i ordets egentliga bemärkelse. Den följer en utredningsmodell som har prövats. Självklart kan utredningsmodellen behöva modifieras på likasett. Men huvuddelen av de som utreds och behandlas, de blir ju ändå nöjda” (Uppdrag granskning 2019, 23:33-23:59)

Endokrinologi KID-teamet (svensk klinik för transpersoner under 18 år):

“Det får ju vägas mot att dessa patienterna, de har ju ett stort lidande. Man måste väga de här sakerna mot varandra. Det klart att jag vet vad som händer, med hormoneffekterna. Men hur det går på lång sikt för de här patienterna, det har vi ju inte kunnat göra någon uppföljning av. Eftersom det här är en sån ny grupp...De här personerna har ett stort lidande, de söker själva hjälp” (Uppdrag granskning 2019, 31:25-32:01)

Medan medverkande internationella vårdprofessionella bland annat uttrycker sig såhär:

Överläkare på Rikshospitalet i Norge som ansvarar för unga transpersoner:

“Vi undrar om det kan finnas individer i den här gruppen som vi tidigare inte sett - och som vi är osäkra på om de gynnas av behandlingen. Man vet inte hur de kommer att må i framtiden. Det saknas forskning. Men man gör det, och hoppas och tror att det kommer gå bra för dem” (Uppdrag granskning 2019, 22:35-22:59)

Avhoppad ledamot på Tavistock (klinik för transpersoner under 18 år i Storbritannien) med psykoanalytisk bakgrund:

“Jag är orolig för att vi sviker ungdomarna. Vi pressas att skynda på behandlingen - för att alla ska tycka att vi har “löst problemet”. Men vi har inte löst problemet, bara gått in med en snabb åtgärd. Därmed inte sagt att folk inte ska genomgå könskorrigering - jag manar bara till eftertanke. Låt det ta tid och gå på djupet. Det finns ingen forskning över längre tid - och vi vet egentligen inte vad stopphormoner har för långsiktiga effekter... Vi vet inte vad som pågår nu, men vi agerar som om vi visste” (Uppdrag granskning 2019, 30:24-31:07, svensk översättning i undertexter)

Genom detta dikotomiserande framstår den svenska transvården för unga som okritisk och oförsiktig, i jämförelse med representanter från andra länder vars orosfyllda resonemang resonerar betydligt mer med programledarens och dokumentärens övergripliga vinkling gentemot transvården. Denna representation förstärks av vilka miljöer de olika vårdprofessionella intervjuas och uttalar ovanstående citat i. Båda de svenska vårdprofessionella intervjuas i vad som tolkas som ett allmänt utrymme på Karolinska sjukhuset, en offentlig miljö. De internationella vårdprofessionella intervjuas istället i något mer privata miljöer, den norska på sitt kontor, och den brittiska i sitt hem. Detta kan ses som förstärkande av narrativet i dokumentären att kritiska åsikter gentemot transvården för unga “tystas ned” (Uppdrag granskning, 2019). Detta då de svenska vårdprofessionella, vars åsikter överensstämmer med vad som av dokumentären representeras som konsensus i frågan om svensk transvård för unga, representeras att få befinna sig i offentliga miljöer och uttala sina åsikter i frågan utan skam. Däremot representeras de internationella vårdprofessionella, vars åsikter representeras som mer kontroversiella, som tvungna dra tillbaka sig i mer privata miljöer för att säga “sanningen om transvården” (det nämns i programmet att den norska vårdprofessionella blivit kritiserad som transfobisk och att den brittiska vårdprofessionella sagt upp sin tjänst på en transklinik pga för påskyndande behandlingsprogram) (Uppdrag granskning, 2019).

Detta kan ses som en uppmaning till ökad kritik av den svenska transvården, för att bättre matcha hur andra länder tycks hantera problemet och oron i frågan kring unga transpersoners situation. Men på grund av att denna uppmaningen sker i ett dokumentärformat (Hall et al. 2013, s. 60-61), gör det att den stereotypa uppdelningen av svensk vård som oförsiktig och internationell vård som sunt kritisk legitimeras och ses som verklighetstrogen, i synnerhet på grund av Uppdrag granskningens status att granska just svenska samhällsproblem och institutioner och den diskursiva makt som detta innebär (Danielsson 2016, s. 278-279). Detta kan leda till att den svenska transvården för unga begränsas, då farorna som presenteras i

programmet ses som onyanserat legitima. Och som nämnt i denna uppsatsens inledning, kan “Tranståget och tonårsflickorna” och dess efterföljande avsnitt ses om en del den av processen som ledde till en ändring av Socialstyrelsens kunskapsstöd för transvården för unga. Programmets diskursiva makt kan exemplifieras av denna process inom Socialstyrelsen, då det visar hur en ensidig argumentationsteknik i maktfulla mediauttryck kan bidra till verkliga konsekvenser för unga transpersoners rätt till självförverkligande.

4. Avslutande diskussion

4.1 Slutsatser

Vidare till slutsatserna som kan dras utifrån ovanstående analys, och en vidare diskussion kring hur dessa besvarar uppsatsens forskningsfrågor. Min första forskningsfråga var: “vilka representationer angående transvården och transpersoner går att finna i dokumentären “Tranståget och tonårsflickorna” genom en diskursanalytisk metod?” Utifrån närläsningen av dokumentären skapades fem teman angående dess representationer, vars analyser kom fram till unika men också angränsande resonemang kring representationen av transvården och transpersoner. Den andra och tredje forskningsfrågan löd: “hur begripliggör dessa representationer transpersoner, deras behov och transvården?” och “hur kan dessa representationer analyseras utifrån teorier kring den heterosexuella matrisen, stereotypisering, dokumentärens diskursiva makt och audiovisuallitet?”

Det första temat i analysen visade på audiovisuella representationer i dokumentären, med hjälp av musik och sekvenser, som bidrar till en stereotypisering av detransitionerade individer, transvården och unga transpersoner som en anledning till oro och sorg, vilket amplificeras av unga transpersoners avvikelser från normativa förväntningar på deras personliga utveckling utifrån den heterosexuella matrisen. Det andra temat i analysen visade på dokumentärens tendens att representera i synnerhet unga AFAB-transpersoners behov av könsbekräftande vård som del av en övergripande trend, vilket kan ses som en maktfull stereotypisering och illegitimering av denna gruppens behov av vård, i koppling till transpersoners avvikelser från normativa förväntningar på en ungs personliga könsidentitet utifrån den heterosexuella matrisen. Det tredje temat visade på en reducering av åsiktspluralism inom transcommunityt, och en maktfull stereotypisering av vuxna transpersoner och detransitionerade individer som kritiska mot transvården för unga idag. Det

fjärde temat visade igen på dokumentärens generella orosvinkling, nu illustrerat av programledaren och medverkande föräldrars oro och skepticism gentemot unga transpersoner och transvården. Detta beskrevs i analysen som en del av stereotypiseringen av transvården för unga som oförsiktig och skadlig, samtidigt som det kan ses som en del av normaliseringsprocessen av unga transpersoner utifrån den heterosexuella matrisen som görs av föräldrar och omvärlden. Det femte och sista temat bearbetade dikotomiseringen i representationen av svensk transvård för unga som oförsiktig och lugn, och internationell vård för unga transpersoner som sunt kritisk, vilket bidrar till stereotypiseringen av transvården för unga, i Sverige specifikt, som ett orosmoment.

Således begripliggörs unga transpersoners behov och transvården i “Tranståget och tonårsflickorna” överlag som ett orosmoment, vilket kommuniceras genom ensidig och bristfällig transrepresentation, hetero- och cis-normativa projektioner från vården, föräldrar och programledaren, representationer av unga transpersoner och detransitionerade individer som lidande samt en skildring av transvården som bristfällig och vållande till irreversibel skada. Allt detta bidrar till en sensationaliserad och vinklad bild av unga transpersoner och transvården för unga. Denna vinklingen kan ses som en del av dokumentärens argumentationsteknik för transpersoners bästa, och del av en uppmaning till kritik av den svenska transvården. Men som visat i analysen, gör dokumentärformatet att denna argumentationstekniken bidrar till en tendentiöst ensidig bild av verkligheten, som illegitimerar unga transpersoners behov av vård och stereotypiserar transvården för unga som farlig och ohjälpsam. Detta får i sin tur verkliga konsekvenser för unga transpersoners rätt till självförverkligande.

4.2 Reflektion och framtida forskning

Ovanstående slutsatser anknyter starkt till vad tidigare forskning sagt om just representationer av transpersoner i media, till exempel att det råder bristfällig och ensidig representation av transpersoner i media samtidigt som en överrepresentation av vården och föräldrars åsikter om transpersoner finns. Även sammanstrålningen av sexism, transfobi och stigmat kring psykisk ohälsa i argument kring unga transpersoner och deras rätt till vård samt projektionen av hetero- cis normer på unga transpersoner stämmer överens med tidigare forsknings slutsatser. Denna uppsatsen har bidragit till att bygga vidare på dessa slutsatser, samtidigt som studien fått sin unika prägel delvis på grund av materialet “Tranståget och tonårsflickorna” (som

tidigare inte analyserats i sig själv), samt genom teoretisering kring dokumentärgenren, och analyser av audiovisuella representationer i materialet.

Jag tror att audiovisuellt material är viktigt att analysera just i sin audiovisualitet, då det kan bidra till en inblick i hur olika kommunikationsmedel skapar diskursivt maktfulla representationer. Dessutom är det viktigt att kritiskt analysera maktfulla sanningsanspråk, likt de som görs i dokumentärer, för att försöka förstå de underliggande argumentationstekniker som finns där trots uttalad objektivitet eller sanningsenlighet. Genom sådana analyser tror jag att en bättre kan förstå verklighetsskapandet som sker i mediaprodukter, vilket kan vara användbart i ett forskningssammanhang. Det är också av vikt i det feministiska forskningslandskapet att fortsätta analysera och undersöka representationer av transvården och unga transpersoner, då det är en aktuell fråga som angår en utsatt grupp vars rättigheter och emancipation är politiskt kritiserade i många delar av världen. Att fortsatt undersöka och analysera mediaprodukter (vilket inkluderar textuella, visuella och audiovisuella material) i Sverige men också i övriga delar av världen, som representerar unga transpersoner, blir därför en del i kampen mot sensationaliserande och förtryckande processer gentemot unga transpersoner och deras rätt till könsbekräftande vård.

En viktig och intressant vidareutveckling av specifikt min studie hade varit att komplettera diskursanalysen av dokumentärens innehåll med intervjuer och/eller etnografiska insamlingar av unga transpersoners erfarenheter av deras transition och transvården, för att bidra till en större och mer mångfaldig representation i frågan, samt en analys som är ännu mer förankrad i transpersoners situation och erfarenheter. Detta blir i synnerhet viktigt för att bidra till mer feministisk forskning som inte enbart fokuserar på den diskursivt språkliga aspekten av normskapande, utan också de kroppsliga och levda erfarenheterna av normerna och dess påverkan. Jag tror att kombinationen av min redan existerande poststrukturalistiska analys hade djupnat av denna metodexpansion, vilket hade kunnat bidra till viktiga insikter i verklighetens förtryckande mekanismer mot unga transpersoner. Det finns även ett behov av framtida analyser av "Tranståget och tonårsflickornas" uppföljare "Tranståget del 2" och "Transbarnen", då även dessa dokumentärer fick stort genomslag och bearbetar liknande frågor kring unga transpersoner och transvården.

5. Referenslista

Amnesty International Sverige & Queer Amnesty Stockholm, "Transvården för unga behöver förbättras, inte begränsas"

(<https://www.amnesty.se/om-amnesty/amnesty-international-sverige/uttalanden-och-remissvar/uttalande-amnesty-international-sverige-och-queer-amnesty-stockholm-transvarden-unga-behover-forbatttras-inte-begransas/>) (hämtad 24/4-2023)

Baaring, Devin (2019), *Könsgränsen-Om samproduktionen av könstillhörighetslagen (1972:119)*, Kandidatuppsats., Idé- och lärdomshistoria, Lunds Universitet.

(<https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9001714>) (hämtad 24/4-2023)

Butler, Judith (1993) *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*, Routledge: New York, E-bok.

Butler, Judith (1990), *Gender trouble and the subversion of identity*, Routledge: New York, E-bok.

Danielson, Magnus (2016) *Den granskande makten: Institutionell identitet och rättsnarrativ i SVT:s Uppdrag granskning*, Diss., Stockholms universitet.

(<http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1015096&dswid=-2466>) (hämtad 24/4-2023)

Élden, Sara (2020), *Forskningsetik inom samhällsvetenskaplig forskning*, Lund: Studentlitteratur.

Foucault, Michel (1977), *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*, Översatt av A. Sheridan, London: Allen Lane.

Foucault, Michel (1972), *The Archaeology of Knowledge*, Översatt av Tavistock Publications Limited, London: Routledge.

Hall, Stuart; Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.) (2013), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, 2:a Upplagan, London: SAGE Publications.

Halberstam, Jack (2018), *Trans*: A Quick and Quirky Account of Gender Variability*, Oakland, Californien: University of California Press, E-bok.

Hindemith, Paul (1961), *A Composer's World: Horizons and Limitations*, New York: Doubleday.

Hsu, Jo V. (2022), "Irreducible Damage: The Affective Drift of Race, Gender, and Disability in Anti-Trans Rhetorics", *Rhetoric Society Quarterly* 52(1): s. 62-77.

Höijer, Julia (2021), "Livsnödvärdigt eller livsförstörande"? En diskursanalys av mediedebatten angående könsbekräftande vård för barn och unga", Kandidatuppsats, Socialt arbete, Lunds universitet.

(<https://www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/9051222>) (hämtad 24/4-2023)

Jemsby, Carolina & Mattisson, Karin (2022), "Socialstyrelsen tvärvänder om transvården av unga", *SVT Nyheter*, 23 februari.

(<https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/socialstyrelsen-tvarvander-om-transvarden-av-unga>) (hämtad 24/4-2023)

Karlberg, Jonas; Örgård, Carina; Lindeberg, Jonas; Ahlbom, Peter; Ormerod, Neil (2022), "Pinsamt för Sverige när transvården rankas", *Folkbladet*, 23 november.

(<https://www.folkbladet.nu/2022-11-23/pinsamt-for-sverige-nar-transvarden-rankas>) (hämtad 15/5-2023)

La Fountain-Stokes, Lawrence (2019), "Being Mala Mala : Documentary Film and the Cultural Politics Of Puerto Rican Drag and Trans Identities", *Caribbean Studies* 46(2): s. 3-30.

Li, Minije (2021), "Transitioning Together: Negotiating Transgender Subjectivity with Family and Other Trans People on Reality Television", *Journal of Homosexuality* 68(3): s. 496-521.

Mbenga, Koukkari Paulina & Jörnmark, Dennis (2020), Uppdrag granskning fällt för program om ungas transvård”, *Sveriges Radio*, 12 maj.
(<https://sverigesradio.se/artikel/uppdrag-granskning-falls-for-program-om-ungas-transvard>)
(hämtad 24/4-2023)

McRuer, Robert & Bérubé, Michael (2006), *Crip Theory: Cultural Signs of Queerness and Disability*, New York: New York University Press, E-bok.

Olsson, Emma & Swahn, Micaela (2019), “Jag har på något sätt vetat det hela mitt liv att det är något som inte stämmer: En hermeneutisk studie om transpersoners upplevda könsidentitet i relation till samhällets normativa föreställningar”, Kandidatuppsats, Sociologi med socialpsykologisk inriktning, Mälardalens Högskola.
(<http://mdh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1389144&dswid=9720>) (hämtad 24/4-2023)

Paris is Burning (1991), (film), Jennie Livingston (Regi), USA: Off-White Productions, Academy Entertainment & Prestige Pictures.77

Riggs, Damien W. och McIntyre, Joanna (2022), “Trans young people and the media: transnormativity, agency, and social change”, *Journal of Children and Media* 16(3): s. 461-467.

Rondot, Ray Sarah (2019), “Against a Single Story: Diverse Trans Narratives in Autobiographical Documentary Film”, *A/B Auto/Biography Stories* 34(1): s. 89-110.

Rose, Gillian (2001), *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*, London: SAGE Publications, E-bok.

The Transformation (1996), (film), Aikin, Susana & Aparicio, Carlos (Regi), USA: Frameline Distribution.

Tilley, Elsbeth (2018), “Feminist Discourse Analysis”, *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, G. Ritzer (Ed.).

Uppdrag granskning, Säsong 19, Avsnitt 12 (2019), “Tranståget och tonårsflickorna”, Sveriges Television, 3:e april, Gjorts tillgänglig via SMDB.

Uppdrag granskning, Säsong 19, Avsnitt 22 (2019), “Tranståget: del 2”, Sveriges Television, 9:e oktober. Gjorts tillgänglig via SMDB.

Uppdrag granskning, Säsong 21, Avsnitt 12 (2021), “Transbarnen”, Sveriges Television, 24:e november.

(<https://www.svtplay.se/video/eopvq3m/uppdrag-granskning/transbarnen>) (hämtad 24/4-2023)

Åkerman, Mathilda (2018), “Representations of Trans People in Swedish Newspapers”, *Journalism Studies* 20(9): s. 1319-1338.

Xie, Wenjuan (2014), “Queer[ing] Performativity, Queer[ing] Subversions: A Critique of Judith Butler’s Theory of Performativity”, *Comparative Literature East & West*, 20(1): s. 18-39